ואידך כי לא נגח מאי לשלם הכא כיון דאכלה תלת שני קיימא לה ברשותיה אלא מעתה חזקה שאין עמה טענה תיהוי חזקה אלמה תנן [א]כל חזקה שאין עמה טענה אינה חזקה טעמא מאי דאמרינן דלמא כדקאמר השתא איהו לא טעין אנן ליטעון ליה מתקיף לה רב עוירא אלא מעתה מחאה שלא בפניו לא תיהוי מחאה דומיא דשור מועד מה שור המועד בפניו בעינן אף הכא נמי בפניו בעינן התם [1]והועד בבעליו כתיב הכא [ב]חברך חברא אית ליה וחברא דחברך חברא אית ליה ולר"מ [ג]דאמר ריחק נגיחותיו חייב קירב נגיחותיו לא כ"ש אכלה תלתא פירי [ד]בחד יומא כגון תאנה ליהוי חזקה דומיא דשור המועד מה שור המועד בעידנא (א) דאית ליה הא נגיחה ליתא להא נגיחה הכא נמי בעידנא דאיתא להאי פירא ליתא להאי פירא אכלה תלתא פרי [ה](בתלתא יומי) כגון צלף ליהוי חזקה התם פירא מיהא איתיה ומגמר הוא דקא גמר ואזיל אכלה תלתא פירי בתלתין יומי כגון אספסתא ליהוי חזקה היכי דמי דקדיח ואכלה דקדיח ואכלה התם משמט הוא דקא שמיט ואכיל אכלה תלתא פירי בתלתא ירחי כגון אספסתא ליהוי חזקה מאן הולכי אושא ר' ישמעאל לר' ישמעאל הכי נמי דתנן רבי ישמעאל אומר בד"א בשדה הלבן אבל בשדה אילן כנס את תבואתו ומסק את זיתיו וכנס את קייצו הרי אלו ג' שנים לרבנן מאי אמר רב יוסף קרא כתיב [2]שדות בכסף יקנו וכתוב בספר וחתום (ב) שהרי נביא עומד בעשר ומזהיר על אחת עשרה א"ל אביי דלמא התם [ו]עצה טובה קמ"ל

דאי

אלא מעתה חזקה שאין עמה טענה כו'. תימה מאי ס"ד דמקשה דהיכי מצי לאוקמי בידיה כיון דלא טעין מידי וי"ל דהכי פריך כיון דילפת משור המועד מה התם בשלש נגיחות הוי בחזקת נגחן הכא נמי כיון דאכלה שלש שנים ולא מיחה הויא בחזקת שלא ימחה עוד ובלא טענה נמי תהא שלו דאית לן למימר שמחל לו אי נמי הא דקא פריך למימרא דחזקה שלא בטענה תהא חזקה היינו כגון דאמר ליה מפלניא זבנתה דזבנה מינך אע"ג דלא אמר קמי דידי זבנה ולא דר בה אפי' חד יומא ולא ידע אי זבנה מיניה אי לא אלא דהכי א"ל תימה לרשב"א הא דמיבעיא לן בפ' כיצד הרגל (ב"ק כד. ושם) אי לאיעודי תורא אי לאיעודי גברא תפשוט מהכא דלאיעודי תורא הוא (ו) דקאמרי הולכי אושא מה שור המועד כיון שנגח ג' נגיחות נפקא ליה כו' ואי לאיעודי גברא לא מייעד עד נגיחה רביעית דאז הוא מועד לעבור בהתראות דכשנגח נגיחה שלישית והתרו בו עדיין לא עבר על שלש התראות עד שיגח פעם רביעית וי"ל דסוגיא דהכא כמאן דאמר לאיעודי תורא והולכי אושא לא אמרו אלא דגמרינן משור המועד ולא יותר וילפינן משלש התראות דגברא ולא משלש נגיחות דתורא ועוד דלמאן דאמר לאיעודי גברא אין צריך שיהו מוחזקות לעבור בהתראות דאם כן על נגיחה חמישית לא יתחייב אלא צריך שיודיעוהו בכל פעם כשיגח כדי שישמור שורו ומכל מקום חיובא דשור תליא במה שהוחזק ליגח: **אלא** מעתה מחאה שלא בפניו לא תהא מחאה. פירש ר"י כי היכי דילפת משור המועד דהוי חזקה בשלשה זימני הכי נמי נילף מה שור (ז) צריך העדאה בפניו ולא אמר קלא אית ליה ומועיל הכי נמי מחאה שלא בפניו אית לן למימר דלית ליה קלא ולא תהא חזקה אף על פי ששמע החזקה כיון דאין קול למחאה מה היה מועיל אם מוחה כיון שלא תגיע למחזיק מחאתו ואע"ג שמחאה באה לבטל החזקה והעדאה באה לקיים מ"מ פריך שפיר והא דנקט מחאה ולא נקט חזקה משום דחזקה נשמעת טפי מהעדאה אבל מחאה אינה נשמעת יותר ובלא שור המועד הוי מצי למיפרך דלא תהא מחאה כדפריך אליבא דרבנן אלא כיון דיליף משור המועד ניחא ליה למפרך מיניה ומשני חברך חברא אית ליה ויש קול בין למחאה בין להעדאה אבל בהעדאה גזירת הכתוב הוא דאין נעשה מועד אלא אם כן מעידים בפניו אפילו יתברר לו כאלף עדים שהעידו על שורו בבית דין: **כגון** צלף. (ח) בתר דשני ליה מתאנה פריך מצלף דתאנה גדולה היא בשעה שנוטלין תאנים מן האילן אלא שלא נתבשלה עדיין אבל צלף קטן הפרי הרבה כשנוטלין האחת כדאמר בשבת (דף ל:) עתידין אילנות שיטענו פירות בכל יום לגלג עליו אותו תלמיד אין כל חדש תחת השמש אחוי ליה צלף ור"ח גרים ברישא תלתא פירי בחד יומא כגון צלף שיש לו שלשה פירות ביחד ובתר הכי גרים כגון תאנה והיא לשבת משמע בספרים שלנו: **ודלמא** עצה טובה קא משמע לן. ה"נ מצי למיפרך ודלמא בתוך עשר הוה קאי ומזהיר על תחלת אחת עשרה דליכא אפילו שנה ולעולם בשנה אחת הויא חזקה ור"ח פירש דרב יוסף יליף הכי וגרים שהרי נביא עומד בתשע ומזהיר על י"א שתלכד העיר ויאבדו השטרות ויסמכו על חזקת שלש שנים ומביא ראיה מסדר עולם דבשנה תשיעית בחדש עשירי היה ומיהו בכל הספרים שלנו כתוב שהרי נביא עומד בעשירי וכן בסדר עולם שלנו תניא בשנה העשירית ועוד דלגירסתו נמי קשיא מנא ליה שלש שנים מיום ליום דלפי גירסת סדר עולם ליכא אלא שמנה עשר חודש שהרי בשנת אחת עשרה לחדש הרביעי בתשעה לחודש הובקעה העיר:

שתא

ואידך. כלומר ונגיחה רביעית דבעינן היינו משום דאי לא נגח לאחר שהוחזק מה ישלם: **שאין עמה טענה.** מפרש במתני' לקמן (דף מא.) אמר לו מה אתה עושה בתוך שלי אמר לו שלא אמר לי אדם דבר מעולם ולא אמר לו אתה מכרת לי: **תיהוי חזקה.** דהא אמרת שלש שנים מפקי ליה מרשות מוכר: ומשני **טעמא מאי.** אמרינן שלש שנים מפקי לה מחזקת מרה קמא דאמרינן דלמא כדאמר איהו זה אומר לקחתיה ממך וזה אומר גזלתה ממני ואין אנו יודעין האמת עם מי אתיא חזקת שלש שנים ומוקי לה ברשותיה ואמרינן דלמא קושטא הוא כדקאמר אבל בלא טענה מהיכן קנאה בשביל אכילת שלש שנים: **מחאה שלא בפניו לא תיהוי מחאה.** אם מיחה המערער בתוך שלש שנים לפני עדים שלא בפני המחזיק ואמר דעו שפלוני מחזיק בקרקע שלי בגזילה לא תיהוי מחאה: **דומיא דשור המועד.** שמעידין ששורו נגחן ובשלש פעמים שהעידו שלא בפניו אינו נעשה מועד אף התראת עדות של מחאה לא תיהוי עדות שלא בפניו דמחאה דומיא דהעדאה היא שהיא התראה לשמור שורו ואף המחאה התראה היא להזהר בראיית זכותו ושטר מכירתו: **התם והועד בבעליו אמר רחמנא כו'.** כלומר לא דמי נהי דגמרינן שלש שנים משלש נגיחות כי היכי (ג) דמפקי הני מחזקה הני נמי מפקי מחזקה אבל מחאה מהעדאה לית לן למיגמר דהתם כיון דהעדאה לחייבו ממון על נגיחותיו היא באה ולהעמיד שורו בחזקת מועד בעינן בפני בעלים שידעו לטעון ולהכחיש העדים ולהביא אחרים להזימן אבל טעמא דמחאה להתרות בו להיות זהיר בזכיותיו היא באה שזה טוען שבגזילה היא בידו הכא אפילו שלא בפניו נמי איתה: **דחברך חברא אית ליה כו'.** ויאמרו זה לזה והדבר בא לאזניו ואינו יכול לומר אילו שמעתי הייתי זהיר בראיית זכותי: **ולר' מאיר דאמר כו'.** כלומר לר"י דאמר בב"ק [כג:] איזהו מועד כל שהעידו בו שלשה ימים איכא למימר הכא ג' שנים דומיא דג' ימים אלא לר"מ דאמר התם דאפי' נגח ג' פעמים ביום אחד הוי מועד מק"ו הכא נמי אכלה תלת פרי בחד יומא כגון תאנה שאינה מתבשלת יחד ויש שאינה מתבשלת שחרית ולערב היא ראויה הכי נמי דהויא חזקה. ומשני דומיא דשור המועד כו': **צלף.** פרי שלא ניכר בו היום ונגמר לסוף ג' ימים: **אספסתא.** מין זרע הוא לעשב בהמות ולסוף ל' יום הוא נגמר ועוקרין אותו וזורעין אחר במקומו ובתוך שלשים יום גוזזין אותו שלש פעמים: **דקדיח.** גדל קלת: **משמט הוא דקא שמיט ואכיל.** ואין זו אכילת כל הפרי: **בתלתא ירחי.** שעקרה בסוף כל חדש וזרע אחרת: **מאן הולכי אושא.** דאמר רבי יוחנן לעיל [ע"א] להא מילתא משמייהו: **רבי ישמעאל.** לא פירש לי מהיכן אלא הכי גמירי שהוא היה באותו הזמן: **לרבנן מאי.** רבנן דלית להו הא דרבי ישמעאל מנא להו חזקה דשלש שנים: ה"ג **שהרי נביא עומד בעשר ומזהיר על אחת עשרה.** ירמיה בשנה העשירית לצדקיהו (ד) והיה כלוא בחצר המטרה כדכתי' בס' ירמיה [ו] ושם נאמר לו הנה חנמאל בן שלום וגו' וכתיב בההוא עניינא שדות בכסף יקנו וכתוב בספר וגו' היה מזהיר (ה) לוקחי שדות לכתוב שטרות ולהעמיד עדים בחתימתם כי יגלו מן העיר בשנת אחת עשרה כשנלכדה העיר ולא יחזיקו במקח שלש שנים אלא עשירית ואחת עשרה אלמא בהני תרתי שנין לא הוי חזקה מכאן לחזקה שאינה פחותה משלש שנים: **עצה טובה קמ"ל.** כלומר לעולם חזקה הויא בשנה אחת ועצה טובה קא משמע לן שיהא שטרו בידו מוכן לראיה ולא יזקק לעדים כשיעוררו עליו:

דלאי

מוסף רש"י

כל חזקה שאין עמה טענה אינה חזקה. כגון המחזיק ג' שנים בקרקעות ובתים ואילנות, כגון המחזיק יום אחד כגון הנך דאמרינן לעיל (ו.) שמחזיק להורידי כו' מיירי, וקאמר דצריך לטעון מאחר שהחזיק בה והלכך כיון דטענתו מעלה שבדין ירד לקרקע זה ומתוך כך המחזיק בה כשיעור חזקה שאמרו חכמים ולא מיחה, הויא חזקה ואין המערער נאמן לומר לא על ידי ירד לקרקע שלי אלא בלא רשותי, [illegible] (רשב"ם לקמן מא.). ריחק נגיחותיו חייב. בשור מועד קאי בב"ק בפרק כיצד הרגל מועדת (כג:) איזהו תם ואיזהו מועד כל שהעידו בו ג' ימים, דברי ר' יהודה, ר' מאיר אומר כל שהעידו בו ג' פעמים ביום אחד, ר' יהודה סבר כתיב או נודע כי שור נגח הוא מתמול שלשום, מתמול תרי שלשום תלת הרי ג' ימים, ור"מ סבר ריחק נגיחותיו כשנגח בג' ימים זה אחר זה חייב, קירב נגיחותיו שנגח ג' פעמים ביום אחד לא כל שכן (תענית כא.).

◆

רבינו גרשום

התם כי לא נגח. רביעית מאי לישלם: אלא מעתה. דאמרת כיון דאכלה ג' שנים קיימא ברשותיה אם כן כל חזקה שאין עמה טענה להיכא דקאמר ליה מערער מה אתה עושה בתוך שלי ואמר הלה אכלתיה שני חזקה ולא אמר לי אדם דבר תיהוי חזקה ואנן תנן דכל חזקה שאין עמה טענה שאינו טוען עם החזקה של אבא היתה וירותיה או שקניתיה ממך ואכלתיה שני חזקה אינה חזקה. ואי טעין הכי אע"ג דלית ליה שטרא טענינן ואמרינן הכי הוא כדקאמר ושטרא הוא דארכס ליה אבל אם אינו טוען אלא שאכלתיה שני חזקה אין זה טענה. ולדבריך דילפת משור מועד דלאחר ג' שנין קיימא ברשותיה תיהוי חזקה אע"ג דלית ליה טענה אחריתי ומשני טעמא מאי הוי חזקה שיש עמה טענה חזקה משום דאמרי' דלמא הכי כדקאמר ושטרא אירכס ליה. אבל להיכא דאין עמה טענה השתא איהו לא טען אנן טענינן ליה ולא הוה חזקה: מתקיף לה רב עוירא אלא מעתה. דמפקת ליה משור המועד להיכא דמיחה המערער שלא בפניו לא תיהוי מחאה דדומיא דשור המועד וכו' ומשני גבי שור המועד שאני משום דגזירת הכתוב הוא אבל מחאה שלא בפניו בדין הוא דהוי מחאה דאמרי' ליה למחזיק חברך כו' ומחברך שמעת המחאה: ולר' מאיר דאמר כו'. בשלמא אליבא דרבנן דפליגי עליה דר"מ דאמרי אינו חייב עד דנגח ג' ימים כדכתיב אם שור נגח הוא מתמול שלשום תמול [חד תמול] שלשום תלתא הא הוי חזקה אבל ג' שנים אלא לר' מאיר דאמר כיון דכי ריחק נגיחותיו דבג' ימים נגח ג' פעמים חייב קירב נגיחותיו דנגח ג' פעמים ביום אחד לא כל שכן דהוי מועד להכא נמי ליהוי חזקה אפי' ביום אחד תהוי חזקה. והיכי דמי כגון דאכלה תלת פירי בחד יומא דומיא דג' שנים שאוכל ג'

מסורת הש"ס

א) [לקמן מא.], ב) [לקמן כט. לה: לט. כתובות קט: קי. ערכין ט:], ג) ב"ק כד. תענית כא., ד) [ע' הערוך ערך צלף בתלתא], ה) [ע' הערוך ביום אחד עמ"ש תוס' ד"ה כגון כבס ר"ח], ו) [עירובין לט. וש"נ וע' לקמן כט. ק"ס:], ז) נ"ל איפכא, ח) [ע' ערכין לג].

◆

תורה אור השלם

1 ואם שור נגח הוא מתמול שלשם והועד בבעליו ולא ישמרנו והמית איש או אשה השור יסקל וגם בעליו יומת: שמות כא כט

2 שדות בכסף יקנו וכתוב בספר וחתום והעד עדים בארץ בנימן ובסביבי ירושלם ובערי יהודה ובערי ההר ובערי השפלה ובערי הנגב כי אשיב את שבותם נאם יי: ירמיהו לב מד

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' בעידנא דאיתא להאי נגיחה ליתא להאי: (ב) שם בספר וחתום וגו' שהרי: (ג) רש"י ד"ה התם והועד וכו' כי היכי דהני מפקי מחזקה: (ד) ד"ה ה"ג שהרי וכו' לצדקיהו היה כצ"ל ואות ו' נמחק: (ה) באה"ד מזהיר את לוקחי וכו' עשירית ואחת עשרה וכשיחזרו מן הגלות אם יבואו המוכרים להוציא מידכם בשביל שלא חזקתם ג' שנים תוציאו שטרותיכם ותקיימו בידכם אלמא בהני תרתי: (ו) תוס' ד"ה אלא מעתה חזקה וכו' מדקאמרי הולכי: (ז) ד"ה אלא מעתה מחאה וכו' מה שור המועד צריך וכו' דמה היה מועיל אם היה מוחה: (ח) ד"ה כגון צלף אע"ג דשני ליה:

◆

רבינו גרשום (המשך)

מ"מ דמי כאכילה גנובה שאין ממתין עד ל' עד שתתגדל כולה אלא משמט שמיט ואכל להכי לא הוי חזקה ומקשי' אכלה תלת פירי בתלתא (ג) יומי כגון אספסתא דסוף ל' עוקרין אותה מהקרקע מהכל וזורעין אחרת תיהוי חזקה דהשתא ליכא למימר דשמיט ואכיל: ומשני מרא דשמעתא מן הולכי אושא היינו ר' ישמעאל: ולר' ישמעאל הכי נמי. דתהוי חזקה: דתנן אמר ר"י בד"א. דבעינן תלת שנין חזקה: בשדה לבן. דהיינו שדה תבואה שאין בה אילנות ואינה עושה אלא תבואה אחת בשנה משום הכי בעינן ג' שנים רצופות דומיא דשור המועד דליהוי ג' תבואות בג' שנים: אבל בשדה אילן. דיש בה נמי תבואה: כנס תבואתו וכו'. דעבד ג' תבואות הללו בשנה אחת הויא חזקה: כגון אספסתא. אספסתא מאכל בהמות היא שלעזין טרי"פא: ורבנן דמתני' מנא להו דבעינן ג' שנים חזקה דהאי דתנו עד האידנא בהא דר' אליבא דהולכי אושא היא: וחתום. שיהיו השטרות משומרין בידיכם: שהרי נביא. ירמיה עומד בתשע שנים לצדקיהו כדמפורש בספר ירמיה ומזהיר על י"א שנה בתחלתה שילכו בגלות כדכתיב בעשתי עשרה לצדקיהו בחודש הרביעי

פירות כגון תאנה דבבקר מתבשלת תאנה זו ובחצי היום אידך ואידך לערב ותהוי חזקה: ומשני דומיא דשור המועד בעינן מה שור המועד בעידנא דעבד הא נגיחה אכתי ליכא לאידך נגיחה כלל. ה"נ גבי חזקה בעינן דבזימנא דאיתא להאי פירא ליתא להאי [illegible] ומשני התם נמי [illegible] ומקשי' [illegible] ואי אכלה [illegible]

הובקעה העיר ולפיכך היה מזהירם בשנת ט' ואמר להן הואיל ואין אתם מעכבין כאן ג' שנים לחזקה, מי שקנה עכשיו בתים או שדות במקום הזה יכתוב בשטר ויחתום עדים כדי שתהא הקרקע ברשותכם וכשתחזרו מן הגלות ויבואו המוכרים להוציא מידכם [illegible] לא צריך ימים רבים כי אם עד שיעברו שני חזקה:

א) [illegible] ב) [illegible] ג) [illegible]

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones